Sprawozdanie

VIII Seminarium Badaczy Prawa Konstytucyjnego *Niecodzienne, nowatorskie, oryginalne rozwiązania ustrojowe w państwach współczesnych, Kraków, 18–20 września 2013 r.*

W dniach 18–20 września 2013 r. w Krakowie odbyło się już ósme z kolei Seminarium Badaczy Prawa Konstytucyjnego. Ta bardzo ciekawa inicjatywa młodego pokolenia konstytucjonalistów, służąca prezentacji wyników prowadzonych badań, wymianie poglądów i doświadczeń, a przede wszystkich integracji środowiska naukowego, na stałe wpisała się w kalendarz spotkań konferencyjnych. Seminarium Badaczy Prawa Konstytucyjnego, odbywające się dwa razy do roku w różnych zakątkach Polski, od początku cieszyły się dużym zainteresowaniem potencjalnych ich uczestników. Nie inaczej było i tym razem, kiedy to naukowcy z różnych ośrodków akademickich zawitali do Krakowa. Zorganizowania seminarium podjęły się dwie katedry Uniwersytetu Jagiellońskiego: Katedra Prawa Konstytucyjnego i Katedra Prawa Ustrojowego Porównawczego, zaś głównym organizatorem i koordynatorem całości przedsięwzięcia był dr Piotr Czarny.

Przewodnim tematem wrześniowego seminarium były oryginalne rozwiązania ustrojowe w państwach współczesnych, a zatem wszystko to, co niecodzienne, dziwne i nowatorskie, a tym samym i przykuwające uwagę każdego poszukującego nowych obszarów badawczych konstytucjonalisty. Niecodzienne było również miejsce obrad, którym stała się barka zacumowana przy Bulwarze Wołyńskim w centrum Krakowa, nieopodal Wawelu. Na barce właśnie, w oszklonej z trzech stron sali konferencyjnej, odbyły się dwie pierwsze sesje seminarium, zaś trzecia sesja miała miejsce w jednym z budynków Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego – Pałacu Larischa.

Uroczystego otwarcia seminarium dokonał dr Piotr Czarny, który serdecznie powitał jego uczestników, nawiązując przy tej okazji do rozważań Stanisława Lema na temat uczonych „stacjonarnych” i „jeżdżących” zamieszczonych na kartach *Kongresu futurologicznego*.

W ramach pierwszej sesji, której przewodniczył prof. dr hab. J. Ciapała z Uniwersytetu Szczecińskiego, zostały wygłoszone dwa referaty. Pierwszy z nich, autorstwa prof. dr hab. Krzysztofa Krysieniela z Wyższej Szkoły Bankowości w Poznaniu, Wydział Zamiejscowy w Chorzowie, poświęcony był specyfice rozwiązań ustrojowych w Bośni i Hercegowinie. Referent zwrócił uwagę na szczególną formę konstytucji tego państwa, która została przyjęta w języku angielskim jako aneks do układu pokojowego z Dayton z dnia 21 listopada 1995 r., zaś jej pierwotny tekst składał się jedynie z 12 artykułów. Ewenementem tej ustawy zasadniczej jest to, że do chwili obecnej dopuszcza ona karę śmierci, i choć w praktyce nie jest ona wykonywana, to jednak sam fakt pozostawienia tych postanowień w tekście konstytucji podważa podstawowe standardy praw człowieka przyjmowane we współczesnym cywilizowanym świecie. Referent omówił system źródeł prawa w Bośni i Hercegowinie, organy władzy publicznej i ich kompetencje oraz strukturę narodowościową państwa. W trakcie dyskusji nad tym referatem poruszono problem państwowości Bośni i Hercegowiny, legitymizacji ustawy zasadniczej oraz specyficznych rozwiązań konstytucyjnych gwarantujących trzem narodowościom zamieszkującym państwo, tj. Bośniakom, Serbom i Chorwatom, równorzędny wpływ na sprawy publiczne.

Drugi referat, którego autorem był dr Bartłomiej Kuć z Uniwersyteku Jagiellońskiego, poświęcony został problematyce formułowania rządów w Republice Islandii i ich trwałości. Referent zwrócił uwagę na specyficzny element islandzkiego systemu rządów w postaci dużej liczby gabinetów większościowych i koalicyjnych. Przedmiotem rozważań dr Bartłomiej Kuć uczynił zarówno obowiązujące regulacje prawne, jak i praktykę ich stosowania. W swoim wystąpieniu referent przedstawił pozycję ustrojową prezydenta Islandii i jego kompetencje, procedurę tworzenia rządu w tym kraju, organizację parlamentu i specyfikę systemu wyborczego oraz systemu partyjnego. W trakcie dyskusji nad tym referatem poruszono m.in. problem partycypacji obywateli Islandii w życiu politycznym państwa.

Drugiej sesji seminarium przewodniczył dr Marcin M. Wiszowaty z Uniwersytetu Gdańskiego. Przedstawiono wówczas dwa referaty, z których pierwszy, autorstwa dr. Piotra Uziębło z Uniwersytetu Gdańskiego, dotyczył ustroju Grenlandii, zaś drugi – autorstwa dr. Iwony Wróblewskiej z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu – poświęcony był zagadnieniu poziomego działania praw człowieka. Pierwszy referent przedstawił krótki rys historyczny ustroju Grenlandii, zwracając uwagę na silne dążenie mieszkańców tego terytorium do własnej państwowości. Omówił system wyborczy i partyjny, organizację parlamentu, procedurę ustawodawczą oraz sposoby realizowania funkcji kontrolnej przez parlament. Referent przybliżył również zagadnienie pozycji prawnonarodowej Grenlandii, która nie jest samodzielnym państwem, lecz terytorium autonomicznym w obrębie Danii. Drugi referat w ramach tej sesji dotyczył problemu tzw. horyzontalnego działania praw człowieka. Autorka tego wystąpienia przedstawiła uregulowania konstytucyjne wybranych państw, dotyczące tego zagadnienia, oraz rozwój doktryny *Drittwirkung* w Niemczech na przestrzeni ostatniego półwiecza. W trakcie ożywionej dyskusji nad tym drugim referatem uczestnicy seminarium poszukiwali odpowiedzi na pytanie o możliwość adaptacji doktryny horyzontalnego działania praw człowieka w polskich realiach konstytucyjnych. Niektórzy kwestionowali również praktyczną przydatność tej doktryny oraz celowość jej stosowania.

Ostatnia, trzecia sesja, której miałam przyjemność przewodniczyć, obejmowała dwa referaty. Pierwszy z nich, poświęcony konstytucyjnym źródłom prawa w Austrii, pod nieobecność autora dr. Bogumiła Nalezińskiego (Uniwersytet Jagielloński) wygłosił dr Piotr Czarny. Drugi referat dotyczył instytucji stanu konieczności ustawodawczej w Niemczech, został przygotowany i przedstawiony przez mgr. Macieja Pacha (Uniwersytet Jagielloński).

Z treści pierwszego wystąpienia wynikało, że system obowiązujących w Austrii aktów normatywnych, zwłaszcza tych wyposażonych w szczególną, konstytucyjną rangę prawną, otwiera bardzo wdzięczne pole do rozmaitych analiz i porównań, prowadzonych w oparciu o utrwalone już w doktrynie podziały i klasyfikacje. Referent zaprezentował prawdziwą mozaikę austriackich źródeł prawa o randze konstytucyjnej, którą współtworzą Konstytucja Federalna, różnego rodzaju ustawy konstytucyjne oraz ratyfikowane umowy międzynarodowe, a także – co szczególnie ciekawe – zawarte w ustawach zwykłych postanowienia, którym w trakcie uchwalania tych ak-

tów nadana została ranga konstytucyjna. Problematykę źródeł prawa autor omówił zarówno na poziomie federacji, jak i jej poszczególnych części składowych. Zwrócił uwagę na niespotykaną w skali światowej szczegółowość, a wręcz kazuistyczność postanowień Konstytucji Federalnej.

Drugi referent przybliżył uczestnikom seminarium instytucję stanu konieczności ustawodawczej w Niemczech. Jej istota sprowadza się do niezwykle oryginalnego pomysłu wyposażenia rządu mniejszościowego w środki realizacji założonego programu ustawodawczego nawet wbrew woli Bundestagu. Choć rozwiązania zawarte w art. 81 Ustawy Zasadniczej RFN nie znalazły jeszcze nigdy zastosowania w praktyce, to jednak w swoim wystąpieniu referent zmierzał do ustalenia możliwości ich recepcji w polskich realiach konstytucyjnych. Jako cel swojego wystąpienia wskazał chęć odpowiedzi na pytanie o to, gdzie znajdują się granice procesu racjonalizacji systemu parlamentarnego oraz czy status prawny rządu mniejszościowego jest – w świetle Konstytucji RP z 1997 r. – wystarczający. Referent omówił genezę i cel stanu konieczności ustawodawczej oraz ograniczenia czasowe, podmiotowe i przedmiotowe dotyczące możliwości jego stosowania, a ponadto dokonał oceny tej instytucji i jej potencjału recepcyjnego. Zdaniem referenta częstotliwość występowania w Polsce rządów mniejszościowych w sytuacji istniejących obostrzeń proceduralnych dotyczących skrócenia kadencji Sejmu i zarządzenia przedterminowych wyborów parlamentarnych sprawiają, że recypowany stan konieczności ustawodawczej mógłby – inaczej niż jego niemiecki pierwowzór – znaleźć zastosowanie w praktyce.

Seminarium zamknął dr Piotr Czarny, który podziękował referentom za wystąpienia, zaś uczestnikom seminarium – za udział w dyskusji. Ciekawa i oryginalna tematyka tegorocznego seminarium, wysoki poziom naukowy wygłoszonych referatów oraz serdeczna atmosfera sprzyjająca swobodnej wymianie poglądów niewątpliwie sprawią, że spotkanie to pozostanie w pamięci jego uczestników. Wystąpienia referentów, będące pokłosiem wrześniowego seminarium, ukażą się drukiem w jednym z kolejnych numerów „Przeglądu Prawa Konstytucyjnego”, co pozwoli na ich udostępnienie szerszej grupie odbiorców.

Monika Florczak-Wątor
Uniwersytet Jagielloński